

ընկալ կրնայ ըլլալ՝ Եւփոլէոնին մե-
ռած տարին, ամիսը և օրը : Եւփո-
լէոն մեռաւ 1821^{ին}, մայիսի 5^{ին} . այս-
չափ բանը մտքերնիս պահելու տեղը
կրնանք ըսել Եւ Եմ Բահ : Որովհետեւ
յայտնի է թէ աս դարուս մէջ մե-
ռաւ, դիւրութեան համար 1800^ը
դուրս ձգելով եւ բառին «էն կը ցու-
ցնէ մեզի 2 թիւը . Եմին Բէր 1^ը . ո-
րով կ'ըլլայ 1821 . նոյնպէս Բահ բառին
Բէր կը ցուցնէ Բայե ամիսը, իսկ 4
գիրը 5 թիւը, որով կ'ըլլայ 1821,
մայիսի 5 :

Եւսչափ դիւրին ու զուարճալի
փորձերը տեսնելով՝ անշուշտ կարգա-
յողին հետաքրքրութիւնը կը շարժի
իմանալու թէ արդեօք այսչափ ու այս-
պիսի դիւրին կերպերով չենք կրնար
նաեւ օտար լեզուներ ալ սորվիլ :

() Ետար լեզու սորվելու համար մաս-
նաւոր կանոնը աս է որ ինչ և իցէ
լեզուէ մէկը թէ որ ուղի բան մը սոր-
վիլ, և մանաւանդ՝ բառեր, ըստ կա-
րի իր գիտցած լեզուին բառերուն
մօտեցնէ . ետքը նոյն օտարազգի
բառերուն նշանակութիւնը իր լե-
զուին մէջի նոյն հնչմունքն ունեցող
բառին նշանակութեանը հետ լաւ
կերպով կապէ . ասով թէպէտ բոլոր
լեզուն ալ չըլլայ, գէթ շատ բառեր
կրնայ սորվիլ :

Իսկ հատուած մը կամ ամբողջ
խօսք մը աս գիւտովս բերան ընել ան-
կարելի է, թէպէտ և դիւրութիւն-
ներ կուտայ . այսինքն մէկ հատուած
մը աղէկ բառ առ բառ բերնուց սոր-
վելէն վերջը, թէ որ ուզենք որ մըտ-
քերնէս չելլէ ամենեւին, պէտք է նոյն
հատուածին մէջի գլխաւոր բառերը
իրարու հետ զանազան միջնորդներով
կապել . որով ատեն անցնելէն վերջն
ալ թէպէտ մէջի մնացած երկրորդա-
կան բառերը մոռնանք, սակայն ամ-
բողջ իմաստը իր գլխաւոր բառերովը
միշտ կը մնայ մեր մտքին մէջ : Իսենք
թէ սրբոյն Սարգանայ վերջի յորդորը
որ իր զօրացը ըրաւ՝ աղէկ մը բերնուց
սորվեցայ, որ կ'ըսէ . « Ի բազում պա-

տերազմունս մտեալ է իմ, և ձեր ընդ-
իս . է ուրեք զի քաջապէս յաղթեցաք
թշնամեացն, և է ուրեք զի նոքա մեզ
յաղթեցին », և այլն : Եւ իսկ դիտեմ
թէ աս իմաստին մէջ որո՞նք են աւե-
լի գլխաւոր բառերը . զոր օրինակ են
ասոնք, պատերազմ, յաղթեցաք Թշնամեացն,
յաղթեցին, և այլն . ասոնք որ կապելու
ըլլամ միջնորդներով, ինչպէս որ ը-
սինք, գրեթէ անկարելի կ'ըլլայ որ
մոռնայ մարդ աս իմաստը :

Յ - Ի

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

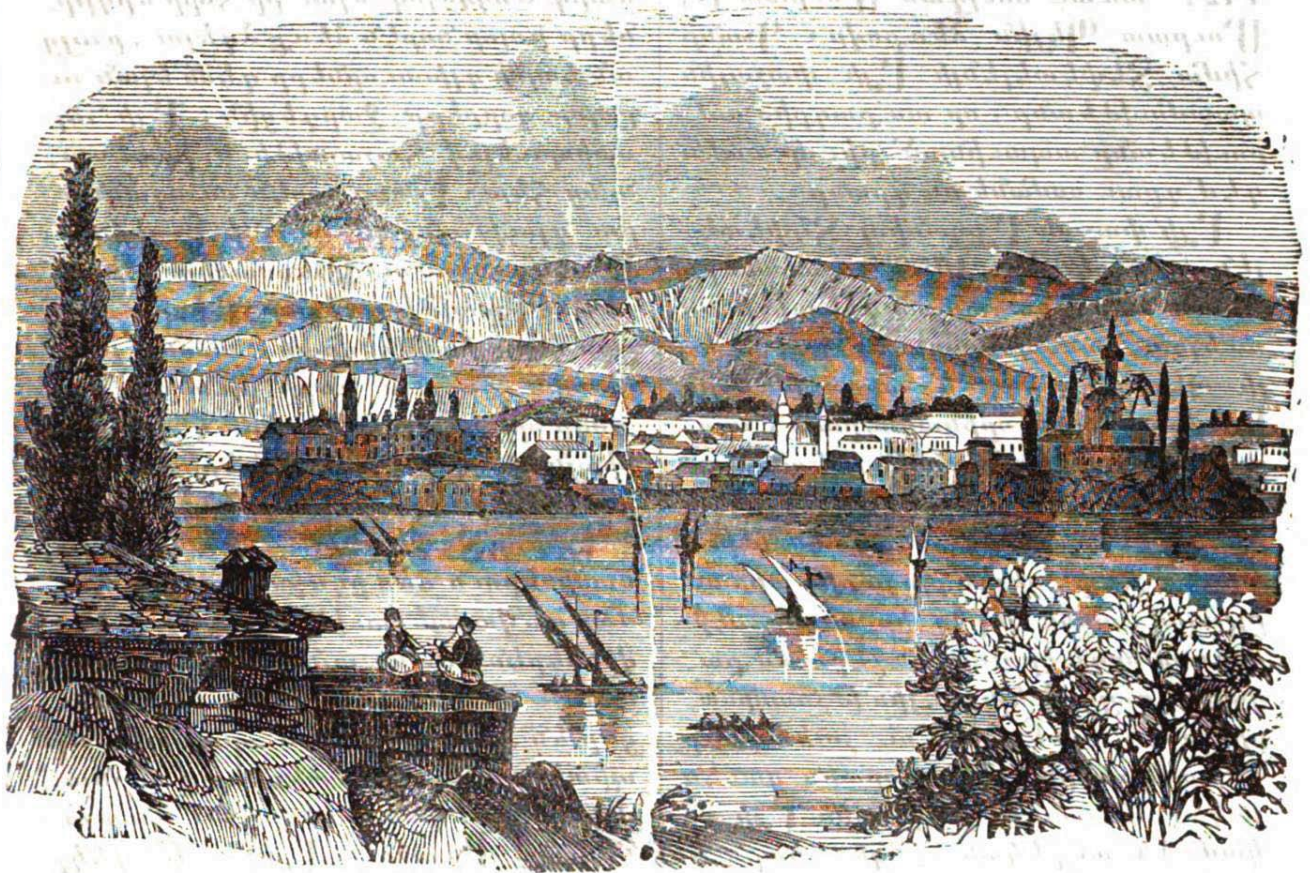
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Եւսեա, և Տէփէտէնի Եւ Ժաշ :

() ՍՄԱՆԵԱՆ տէրութեան աս դա-
րուն մէջ շատ անուանի եղաւ Եւս-
եա քաղաքը, մանաւանդ Եւսեայի
կուսակալին՝ Տէփէտէնի Եւ Ժաշ փա-
շային գործքերովը . ուստի զուարճալի
և օգտակար բան է թէ աս քաղաքին
և թէ կուսակալին վրայ ընդհանուր
տեղեկութիւն մը ունենալը :

Եւսեա՝ քաղաքը Եւրոպայի Տաճ
կաստանին Եւնաւուտուգ ըսուած
գաւառին մէջ կ'իյնայ . շատ գեղեցիկ
դիրք ունի, վասն զի մեծկակ լճի մը
արեւմտեան կողմը՝ Եւրոպեան ըսուած
գեղեցիկ դաշտերուն մէկ ծայրը շի-
նուած է : Եւսեայեան աս քաղաքիս շէն-
քերը գէշ չեն, բայց ճամբաները նեղ
ու խորտուբորտ են՝ բաց 'ի շուկայէն :
Եւրկու հատ ամուր բերդ ունի, մէկը
դէպ 'ի լիճը երկրնցած՝ ցամաքին վը-
րայ, մէկալն ալ քաղաքին մէջտեղը՝
անմերձենալի ժայռի մը վրայ . բոլոր-
խին պալատը առջինին մէջն է . Տէ-
փէտէնի Եւ Ժաշ փաշան ալ սովորա-
բար հոն կը բնակէր . ինքը ուրիշ փա-
ռաւոր պալատ մըն ալ երկրորդ բեր-

1 Եւրոպայեք աս քաղաքիս Giannina կամ Gia-
nina կ'ըսեն, տեղացիք Եւսեա, որ Յունաց Իս-
նիս ըսածն է, իբր թէ Յովնան :



Լանեա :

դին մէջ շինել տուաւ եւրոպական ճարտարապետութեամբ : Ըս Լի փաշային առեւնը Լանեան Տաճկաստանի ծաղկեալ քաղաքներէն մէկն էր՝ թէ արհեստից և թէ վաճառականութեան կողմանէ . 40,000 բնակիչ ունէր . զանազան դպրոցներ ալ կային սկզբնական գիտութիւններ սորվելու համար, և մէկ հասարակաց վարժարան մը, ուր հին ու նոր լեզուներ, փիլիսոփայութիւն և չափաբերական գիտութիւններ կը սորվեցընէին . բնաբանական գործեաց սըրահ մըն ալ կար ու հասարակաց գրատուն մը բաւական հարուստ : Երբոր Լի փաշան ընկաւ, աս բաներս ալ տակն ու վրայ եղան, և վաճառականութիւնն ու արուեստները որ երթալով կը ծաղկէին՝ բոլորովին խափանուեցան : Բայց վերջը նորէն սկսաւ կամաց կամաց ծաղկիլ, և հի-

մա Տաճկաստանի վաճառաշահ քաղաքներէն մէկն է . նմանապէս արուեստներն ալ օր ըստ օրէ ծաղկելու վրայ են : Ստորին Լալանիոյ, Լալիւռոսի, և 1839էն սկսեալ՝ նաև Լարիսսայի կամ Լանիշհիւրի բոլորութեանը գլխաւոր քաղաքը ասիկայ է, և բնակիչը գրեթէ 30,000 հոգի կը համրեն, մեծ մասը յոյն, մնացածը տաճիկ ու հրեայ : Յունաստանի ուրիշ քաղաքներուն նայելով՝ աս տեղի հոռմըները բազմաթիւ են և աւելի կը թեալ . շատերը իրենց որդիքը Եւրոպայի երևելի համալսարանները կը խրկեն որ բան սորվին . քաղաքացւոց մեծ մասը վաճառականութեան հետ են, որով շատ հարստացած են, և իրենց վաճառականութիւնը շատ տեղ ընդարձակած :

Կերենայ թէ Յովհաննէս Կանտակուզենոս կայսրը կամ իր ազգա-

կաններէն մէկը շինած է ասքաղաքս . 1424^{ին} առաւ սուլթան Սուրատ Բ , Սուրատ Պէյին ձեռքովը : Պանք հիմա Տէփէտէլէնի լին փաշային պատմութեանը , որ ասքաղաքիս ամրութեանը ապաւինած՝ քիչ մը ատեն դէմ դրաւ օսմանեան դրանը :

Լին փաշան Լալանիոյ Տէփէտէլէն քաղաքէն էր , 1750^{ին} ատենները ծնած : Իր բնական անգթութիւնը աւելցաւ՝ աւազակաբարոյ հօրը Սէլի պէյին ու լիրբ և անգութ մօրը Խամբոյին չար օրինակներովը . այսպէս մեծնալով անզգամութեան ծայրը հասաւ : Իր պապերէն մէկը՝ որ ճամբաներու վրայ աւազակութիւն կ'ընէր՝ Տէփէտէլէն քաղաքին տիրած ըլլալով , անկէ վերջը իր ցեղին մէջ որդւոց որդի կը ժառանգէին ասքաղաքս . բայց Սէլի պէյին թշնամիները ամէն ունեցածն ու չունեցածը ձեռքէն առին , ան ալ սրտին ցաւէն ընկաւ մեռաւ : Լին միջոցին լին 13 կամ 14 տարեկան հազիւ կար , և ձեռքէն բան մը չէր գար . բայց մայրը Խամբոյ՝ որդւոյն ժառանգութիւնը ձեռք ձգեց : Երբոր մեծցաւ լին , սկսաւ հօրն ու պապերուն արուեստը ձեռք առնուլ . վազեց իր հօրը թշնամեաց երկիրներն ու կողոպտեց . ան աւտեն բոլոր թշնամիք մէկտեղ եկած՝ պատերազմի ելան իրեն ու մօրը դէմ , և յաղթուելով ու յաղթելով՝ վերջապէս մայրն ու քոյրը գերի բռնեցին , և բոլոր ունեցածնին առին . Լին ալ փախաւ , ու երբոր ասդիս անդին թափառական կը պտըտէր՝ մէկ հին տան մը մէջ բաւական ստակ գտաւ , 2000^ի չափ մարդ ժողովեց գլուխը , և յաղթանակով Տէփէտէլէն քաղաքը մտաւ . մայրն ու քոյրն ալ թշնամեաց ձեռքէն փախելով՝ քովն եկան , ու անդադար զինքը կը գրգռէին որ թըշնամիներէն վրէժը առնէ : Լին քաջութեանն ու տեսքին համբաւը բոլոր Լալանիա տարածուեցաւ , և Տէվլինէ քաղաքին ան ատենի բղէշը Պափլան փաշան զինքը իրեն փեսայաւ

ցուց : Լին նորէն գլուխը շատ մը մարդ ժողովելով՝ ելաւ իր հօրը երկիրները բոլոր նորէն ձեռք ձգելու , բայց ան կողմի գլխաւորները դէմն ելան ու բոլոր զօրքերը ջարդեցին . Լին ալ ստիպուելով հաշտութիւն ըրաւ անոնց հետ : Ետքը նորէն աւազակներու գլուխ անցած դէպ ՚ի Եպիսոս , Սակեդոնիա ու Թեսսաղիա արշաւեց : Պերաթի բղէշը Վիւրտ փաշան զօրք խրկեց վրան . ասոնք յաղթեցին զինքը ու գերի բռնեցին , ու քովը որչափ մարդ կար նէ՝ կախեցին , միայն զինքը ազատեցին՝ երիտասարդութեն ու կտրճութեւ խնայելով :

Երբոր Տէփէտէլէն դարձաւ , թըշնամիներուն ձեռքէն ազատելու համար աս վարպետութիւնս ըրաւ : Վիւրտներէն ոմանց այնպէս ձեւացնել տուաւ որ իբր թէ հետը թշնամեցեր են , ու իրեն դէմ որոգայթ մը պիտի լարեն . աս տեսնելով թշնամիներն ալ եկան ասոնց հետ միաբանեցան : Եւ շուրջ Լինին մարդիկը մէկալներէն գաղտուկ այծ մը բռնեցին ու Լինին հագուստներովը զարդարած՝ անտառին մէջ ծառի մը կապեցին , քովն ալ քանի մը զինուորներ . թշնամիները մէջերնին խօսք դրած ատենին ասոր վրան վազեցին , ու ծառին տակինը Լին կարծելով՝ վրան հրացան պարպեցին : Լին միջոցին քովի զինուորները մէկէն վրայ վազեցին՝ իբր թէ Լինին պաշտպանութի պիտի ընեն . աս որ տեսան թշնամիները ձգեցին փախան . և կարծելով թէ Լինին բանը լմնցաւ , ելան յաղթանակով Տէփէտէլէն մտան . չէին գիտեր որ Լին իր մօրը տունը պահուրտեր է : Երբոր ան գիշերը ասոնք հանգիստ հանգարտ ուտելու խմելու նստան , Լին զօրացը գլուխը անցած՝ ասոնց վրայ ընկաւ , ըսելով թէ ան մեռուցածնիդ ես չէի , հապա այծ մըն էր . և այսպէս մէկ վայրկենի մէջ ցիր ու ցան ըրաւ զանոնք որ իրեն փառացն ու մեծնալուն արգելք կ'ըլլային :

Ուղեւորը նաեւ իր աներոջը Պափ-
լան փաշային ստացուածքը կողոպ-
տել, օսմանեան դրան ամբաստանեց
զինքը իբրեւ տէրութեան մատնիչ, ու
սպաննեց, բոլոր ունեցածն ալ ինքը
առաւ. աս բանիս փոխարէն դուռը
զինքը Ռուսիոյ փաշային տեղակալ
ըրաւ, որով շատ մեծցաւ՝ թէ անու-
նով և թէ հարստութեամբ: Բն-
տրիոյ և Ռուսաց պատերազմներուն
ատենը 1787^{ին} Ռի փաշան () օման-
ցւոց բանակին կողմանէ շատ քաջու-
թիւններ ըրաւ. ուստի դուռը անոր
փոխարէն զինքը թիւրքացի փաշա
անուանեց, ու Ռուսիոյ բոլոր ճամ-
բաներուն վերակացու դրաւ: Բն ա-
տենէն սկսաւ 3000^{ին} ինչուան 4000^{ին}
չափ զինուոր պահել քովը իրեն ստը-
կովը, ամէն ալ առնաւուտ:

Թեպէտ Տէփէտէլէն արդէն իրենն
էր, և Թեքսաղիոյ իշխանութիւնն
ալ ձեռքն էր, բայց Ռի փաշան այն-
չափով քոչ չէր. աչքը Եանեա քա-
ղաքին վրայ էր, վասն զի անով բոլոր
Ելպանիոյ վրայ ինքնիշխան կ'ուզէր
տիրել. աս ուզածն ալ ձեռք ձգեց
ուրիշ վարպետութեամբ մը: Երբոր
ան կողմի մեծերը իրարու հետ կը կը-
ռուրտէին, Ռին մէջ մտաւ, անոնց-
մէ մէկ քանին սպաննեց, և Եանեայի
պարսպին տակը բանակը դրած՝ մե-
ծամեծ պարգևներով ու խոստմունք-
ներով բնակչաց մեծ մասը իրեն ձգեց,
և յորդորեց որ դուռը մարդ խրկեն
ու ինչդրեն որ Եանեայի փաշայու-
թիւնը իրեն տրուի: Դուռը ընդ-
հակառակն հրաման խրկեց որ քովի
մարդիկներն արձրկէ ու ինքն ալ իր
իշխանութիւնը՝ այսինքն Տէփէտէլէն
քաշուի: Բայց ինքը առաջուց աս
հրամանը բերողներուն դիմացն ե-
լաւ, անոնց իրեն դէմ բերած հրո-
վարտակը փոխեց, ու մէկ ուրիշ հրո-
վարտակ մը յարմարեց ուղածին պէս
ու ձեռու ընին տուաւ, որուն մէջ զին-
քը Եանեայի փաշա կ'անուանէր:
Երբոր աս հրովարտակը կարդացուե-
ցաւ, մեծերը պաղ մնացին. ան ատեն

Ռին ձայնը բարձրացուց, ասկէ վեր-
ջը զիս Եանեայի փաշա պիտի ճանչ-
նաք ըսելով: Բն որ տեսան պէյերը,
յուսահատեցան ու ալ բան մը չկըր-
ցան ընել. Ռին մէկէն 'ի մէկ բազ-
մութեամբ զօրաց և հանդիսով ներս
մտաւ, ու բոլոր քաղաքը թունդ ե-
լաւ: Յունաց ու Տաճկաց մեծամեծ-
ները ժողովեց ու անոնց ստորագրու-
թեամբը երկրորդ անգամ Պօլիս
պատգամաւորներ խրկեց որ երթան
դրան պատմեն Եանեայի ժողովըր-
դեան ուրախութիւնը, որ Ռին պէս
զօրաւոր փաշա մը տուաւ իրենց, որ
հասարակաց խաղաղութեանը մեծ
պաշտպան է, աւազակներուն ահար-
կու, և օսմանեան դրան հաւատա-
րիմ ծառայ: Բն որ լսեց դուռը, հաւ-
տատեց զինքը իր իշխանութեանը
մէջ (1788):

Ռին այսպէս ամէն կողմանէ զօ-
րացած սկսաւ սրտին մէջ պահած
վրէժները հանել. նախ Վորմուլոյ
աւանին վրայ վազեց առաւ, մէջի
բոլոր էրիկ մարդիկը թրէ անցուց,
տղաքներն ու կնիկ մարդիկը գերի
ըրաւ՝ ծախեց. բնակիչներէն մէկն ալ
ատենով իր մօրը Եամբոյին նախա-
տինք մը ըրած ըլլալով, բռնեց շամ-
փուրի վրայ անցուց ու խորովեց:

Բնկէ ետքը ուղեւոր բոլոր Եպիւ-
ռոսը անկախ տէրութիւն մը ընել,
ան կողմի փաշաներուն վրայ դրան
առջև սուտ ամբաստանութիւններ
ըրաւ. ան փաշաներէն մէկը Սուլուի
բնակիչները ասոր գէմ ոտք հանեց.
Ռի փաշան անոնց վրայ վազեց, բայց
չկրցաւ յաղթել. ուստի առժամա-
նակեայ զինադադարումն ըրաւ, միտ-
քը դնելով որ ուրիշ ատեն անոնցմէ
ալ վրէժը հանէ:

Բն միջոցին Եանեան ամրացուց, իր
բոլոր հարստութիւնը հոն ժողովեց,
և ան քաղաքն եղաւ իրեն իշխանու-
թեան կեդրոնը: Երբոր Պոնափաու-
թէն Բնտրիոյ հետ Վամիրոֆոր-
միոյի դաշնադրութիւնն ըրաւ (1797),
բոլոր Յոնիական կղզիները և անոնց

մաս սեպուած ցամաք երկիրները Վաղղիացւոց ձեռքն անցան՝ ինչուան լիին սահմանները : Վափուէոն բարեկամացաւ հետը, յուսալով որ զինքը ձեռք առնելով՝ մտքին մէջ դրածները կարենայ առաջ տանիլ. բայց լիին ալ անկէ շատ վար չէր մնար վարպետութե կողմանէ. ուստի ան բարեկամութիւն առիթ առնելով՝ հրաման առաւ որ իր քանի մը նաւերովը Վորֆուի նեղուցէն անցնի, ու գընաց լիվիցա, Սասիլի և ուրիշ ան կողմի բոլոր գեղերը առաւ, և աս ամէն տիրած երկիրներուն տուրքը դրան վճարեց :

Երբոր Վաղղիացիք Նգիպտոս առնելու գնացին, լի փաշան առաջարկեց դրան որ որչափ գաղղիացի կայ Սենեակոյ ցամաք երկրին մէջ, ամէնքն ալ վաճնտէ. երբոր դռնէն հրամանը առաւ, խաբէութեամբ առաջ Սողա սպարապետը իրեն կանչեց, իբր թէ բանի մը վրայ պիտի խօսի հետը, և գերի բռնեց զինքը. անկէ վերջը համարձակ ելաւ տիրեց Պութրինթոյի, Փրեվեզայի, Սոնիցայի և բոլոր ան կողմերուն, մէկ սաստիկ կոտորածէ մը ետքն ալ լազալէթ անունով զօրավարը գերի բռնեց. դուռը աս քաջութիւններուն համար լիին մէկ սամուրէնի մը պարգև խրկեց. Ննգղիացւոց լիլ սոն զօրապետն ալ սպայ մը խրկեց որ երթայ իր կողմանէ լիլին ուրախակից ըլլայ, և միանգամայն ըսէ թէ շատ կը փափագի հետը տեսնուելու :

Լի փաշան աս ամէն յաղթութիւններէն ետեւ երբոր տեղը դարձաւ, միտքը դրաւ որ նորէն Սուլուցոց վըրայ վազէ ու ոխը հանէ. բայց երբոր ուղածին պէս բաները չյաջողեցան նէ՝ խարդախութեամբ ու մատնութեամբ ուղածին հասաւ ու տիրեց բոլոր անոնց երկիրներուն : Եւ յաղթութեամբս լիլին անունը շատ մեծցաւ դրան դիմացը. վասն զի Սուլուցիները շատ ատենէ ՚ի վեր էր որ ինքնագլուխ էին. և դուռը աս բա-

նիս համար Սուլուցի փաշայութիւնը տուաւ իրեն :

Երբոր Սուսի տէրութիւնը 1803^{ին} Վարատաղին տիրեց, որ լիլանիոյ հիւսիսային դին կ'իյնայ, լիլ փաշային աչքը վախցաւ, ուստի ըրաւ չըրաւ՝ Վաղղիոյ հետ հաշտուեցաւ. Վափուէոն իրեն մեծամեծ պարգևներ խրկեց, հետը մէկտեղ նաեւ մէկ թագ մը, Փութլիլ անունով իմաստուն գաղղիացին ալ լիլանեա Վաղղիոյ կողմանէ գեսպան դրաւ : Եւ բաներս տեսնելով օսմանեան դուռը, լիլ փանթոյի ու Սուսի փաշայութիւններն ալ տուաւ լիլին որդւոցը՝ որ կ'ըսուէին Սէլի և Սուխթար : Լիլ մենի հաշտութենէն ետեւ շատ վախցաւ լիլ փաշան որ Սուսի տէրութիւնը զէնքը իր վրայ չդարձնէ. շատ ետեւ եղաւ որ դուռը Ննգղիոյ հետ հաշտուի. ասոր համար Ննգղիոյ տէրութիւնը շատ մը հրազէնք պարգևեց իրեն, քանի մը հարիւր ալ աղէկ ձիեր. հիւպատոս մըն ալ խրկեց որ իր կողմանէ լիլանեա նստի :

Եւ յաջափ յաջողութիւններէն ետքը լիլ փաշան թագաւորի մը պէս զօրք հանեց, գնաց Տէվինէի փաշայութիւնն առաւ, նոյնպէս Լիլի-րիքասրի ու Վարտիքի քաղաքներն ալ առաւ. առջի բերան երկրորդին բնակիչները դէմ դրին, բայց լիլն պաշարեց առաւ, և մէջի բնակիչները թրէ անցուց : Երբոր իմացաւ որ Վաղղիացիք իրեն դէմ որոգայթներ կը լարեն, դրան թոյլտուութեամբը՝ Վափուէոնի հետ ունեցած բարեկամութիւնը ատելութեան փոխեց : Լիլ կէ ետքը որովհետեւ լիլիւռոսի բացարձակ տէրը ինքն էր, սկսաւ թագաւորական մեծագործութիւնները նել. ճամբաներ բանալ տուաւ, գեղեր շինեց, բերդեր կանգնեց և զանազան գործարաններ ալ շինել տուաւ : Շատ երեւելի Ննգղիացիներ լիլանեա իրեն տեսութեանը կ'երթային. անոնց մէկն ալ եղաւ լիլի Պայրըն երեւելի բանաստեղծը. և ասոնց մեծ

Հիւրընկալութիւն կ'ընէր Մի: 1816^{ին} իրեն տեսութեան եկաւ նաեւ Շուե-տի Կուսթաւ Մտոլֆ Թագաւորը, որ աթոռէն ձգուած էր ու դէպ 'ի Երուսաղէմ ճամբորդութիւն կ'ընէր: Մի փաշան շատ պատիւ ըրաւ իրեն, անիկայ ալ Շուետի Կարոլոս ԺԲ Թագաւորին Թուրը պարգև տուաւ Միին:

Մնաստիճան հասաւ Մի փաշան որ Թագաւորէ մը վար չէր մնար: Իր որդիքը և Թոռները մեծամեծ պաշտօններու մէջ էին, և բարեկամները Թագաւոր կը կոչէին զինքը, Թէպէտ և ինքը չէ կ'ըսէր: Կամաց կամաց դուռը ասոր վրայ կասկածի սկսաւ երթալ: Փէհլիվան փաշան, որ Միին ռիսերիմ Թշնամին էր (վասն զի Միին ասոր ալ ունեցածն ու չունեցածը ձեռքէն առեր էր) դրան առաջարկեց որ Միին վրայ պատերազմի երթայ: Իր մարդիկն ալ նախ Միին Վէլի որդւոյն վրայ գնացին, որ լիսսաղիոյ փաշա էր, ու Կյէպախթիի նաւահանգստին մէջ զինքը արգիլեցին: Մնատեն Միին զՓէհլիվան փաշան սպաննել ուզեց: Երկու աւազակ անոր վրայ հրացան պարպեցին, բայց չհանդիպեցաւ: Երբոր անոնցմէ մէկը ձեռք ընկաւ ու կը տանջէին, շիտակը խոստովանեցաւ՝ Թէ Միին իրենց յանձներ էր որ Փէհլիվան փաշան սպաննեն: Մնոր իմացաւ դուռը՝ պատերազմի հրաման հանեց, և աս պատերազմիս գլուխն եղաւ Փէհլիվան փաշան, որ Եանեայի ալ փաշա անուանեցաւ: Մի ալ սկսաւ քաջութեամբ պատերազմի պատրաստութիւն տեսնել: և որովհետեւ առաջուց գիտէր Յունաց ապստամբութեան խորհուրդը, ուստի զամէնքն ալ յորդորեց որ ոտք ելեն: Բոլոր Յունաստան, Վլահու Սոլտաւիա պատգամաւորներ խրկեց, և զամէնքն ալ ոտք հանեց: Բայց ասոնք շուտով ջարդուեցան () և մանցոց զօրքէն, ինքն ալ եօթը ութը հարիւր հոգւով լծին քովի բերդը փախաւ ու դուռը ծեփեց: Հետը եր-

կու հարիւր Թնդանօթ ալ տարեր էր, ասոնք բերդին վրայ շարեց, ու անկէ սկսաւ պատերազմիլ: Երբոր օսմանցի զօրքը չկրցան իրեն բան մը ընել, Փէհլիվան փաշան փոխուեցաւ ու տեղը Խուրշիտ Սէհէմէտ փաշան եկաւ: ան ալ բան մը չկրցաւ ընել, և իր բանակին փախստականները տեսնելով՝ ելաւ Միթա քաջուեցաւ, ինչուան որ ուրիշ զօրք գայ իրեն օգնութեան: Մն միջոցին Մի փաշան իրեն հետ վեց հազար Սուլուցի միաբանեց, որ կտրիճ պատերազմող էին, և անդադար Յոյներն ալ () օսմանցոց դէմ կը գրգռէր: Բայց Խուրշիտ փաշան ալ զինքը շատ կը նեղէր, և իրեք ամիսէն բերդին մէկ կողմը փլուց՝ անդադար Թնդանօթ նետեւելով:

Մի փաշային քովիները նեղը մը տած՝ կը ստիպէին զինքը որ անձնատուր ըլլայ: մէկ կողմանէ ալ Խուրշիտ փաշան զինքը կը քաջալերէր ու յոյս կուտար որ անձնատուր ըլլայ նէ՝ իրեն փաս մը չըներ: անատեն Միին բերդը Խուրշիտին ձեռքը տուաւ ու ինքը ելաւ լծին մէջ կղզի մը քաջուեցաւ, ինչուան որ դռնէն Թողութիւն գայ՝ ինչպէս Խուրշիտ փաշան կը խոստանար: Իրեք օրէն դռնէն իրեն մահուան դատակնիքն եկաւ: աս որ տեսաւ Միին, լեցուն հրացանները ձեռքը առաւ ու ըսաւ: «Ո՛վ ողորմելիներ, այդչափ վատ կը կարծէք զիս», հոն սպաններէն մէկը զարկաւ սպաննեց, սպարապետն ալ վիրաւորեց: Բայց նոյն միջոցին ինքն ալ ընկաւ՝ վրան նետուած գնտակներէն զարնուելով, և ան գիշերը, որ էր 5 փետրուարի, 1822, գլուխը դրան խրկեցին: